

Список використаних джерел

1. Конституція України редакція від 30.09.2016[Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. - Ст. 41.
2. Сенека Л. А. Нравственные письма к Люцилию. Трагедии. // Л. А. Сенека – М., 1986. – 543 с.
3. Макиавелли Н. Государь: Сочинения. / Н. Макиавелли. – М.: ЗАО Изд-во ЭКСМО-Пресс; Харьков: Изд-во «Фолио», 2001. – 656 с.
4. Кант И. Основы метафизики нравственности; Критика практического разума; Метафизика нравов / Ред. Н.А. Никитина. – Спб.: «Наука», 1995. – 528 с.
5. Гегель Г.В.Ф. Философия права. / Г.В.Ф. Гегель. Пер. с нем.: Ред. и сост. Д. А. Керимов и В. С. Нерсисянц. – М.: «Мысль», 1990. – 524 с.
6. Філософія Сковороди. – К.: Наукова думка, 1972. – 309 с.

УДК 341.824:338.47 (043.2)

Коковін О.О.

студент магістратури,

Навчально-наукового юридичного інституту

Національного авіаційного університету, м. Київ, Україна.

*Науковий керівник: **Бородін І.Л.**, д.ю.н., професор*

ПРОБЛЕМАТИКА ВИКОРИСТАННЯ ТЕРМІНІВ У ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Враховуючи сутнісний зміст даної роботи та її цільове призначення — обслуговування виступу в межах Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт із галузей знань і спеціальностей у 2017/2018 навчальному році, існує необхідність та дійсна потреба відійти від ординарної академічної стилістики, що притаманна подібній категорії робіт. Така потреба обумовлюється зокрема самою специфікою юридичної мови, аналіз котрої, при застосуванні наукової стилістики у сфері права, може призвести до суміщення понять.

За своєю суттю право, як сфера практичної діяльності, не існує без інтерпретації інформації, бо сам апарат права спрямований на

регулювання відносин між більше ніж однією особою (так, навіть односторонні правочини спрямовані на настання певних наслідків для іншої особи). Наразі зовнішнім носієм права виступає, так само як і основним способом передачі інших думок та ідей між особами, мова. Більше того, визначати право поза лінгвістичними засобами вкрай проблематично. Скажімо, та ж сама графіка чи музика, без використання мовних виразів (слів), наразі не мають юридично значимого застосування у сфері права, у ролі способу передачі певних юридичних елементів.

Але мова та мовні правила, по суті, є недостатньо «жорсткими» для потреб права. Так, скажімо, мові притаманне активне використання різних слів із подібним змістом (синонімів), суміщення змісту понять, абстрактність меж між понять тощо. Одна ж із найкритичніших властивостей мови, про яку писав ще Гюстав Ле Бон наприкінці ХІХ сторіччя, полягає в поступовій зміні обсягу та змісту поняття, значення конкретних слів та словосполучень. І, як це не іронічно, саме цей ефект можливо спостерігати на прикладі його ж книги, за рахунок того, що вона написана приблизно 120 років тому (місцями, «форма» слова, обрана автором, відрізняється від того змісту, котрий він, скоріше за все, вкладав у це слово, що помітно по контексту логічних блоків, у зв'язку з тим, що вже ми, у наш час, вкладаємо у те саме слово інший зміст).

Найнесприятливішою для самого права обставиною є те, що безпосереднє існування неочевидних розбіжностей у розумінні термінології є невідомою складовою взаємовідносин. А сам лиш факт локальної інтуїтивної відсутності розбіжностей на певних етапах правозастосування ще не є підтвердженням безпосереднього не існування таких розбіжностей загалом.

При тому, що закономірно, така проблема «комунікації» виявляється не лише в межах науки права, а й, скажімо, менеджменту. Так, їй присвячено ряд книжок Іцхака Калдерона Адізеса, котрий розглядає проблему комунікації між людьми через використання типології стилів характерів осіб, найбільш притаманної для них функції у забезпеченні функціонування юридичних осіб та подібних до них, за людською взаємодією в організації, утворень.

З боку юриспруденції ці феномени досліджує частина теорії права, що іменується «мовою права». Але сама вона представлена у структурі науки права доволі слабо та є малопомітною в сучасності.

Із практичної точки зору, саме лінгвістична проблематика у праві проявляється при: розмежуванні значення схожих термінів; наявності більш ніж одного розуміння у конкретного юридичного терміну.

Так, загалом, друга проблема стосується не стільки юридичної техніки, скільки початкових і реальних взаємовідносин у суспільстві, зокрема й в професійному середовищі, щодо формування загальноприйнятого розуміння певного конкретного терміну. До формулювання загальноприйнятого змісту й обсягу визначення, певного терміну права й не існує як такого.

Така ситуація є характерною для випадків нормативного створення термінів, формулювання значення котрих має значення для правовідносин, за умови, коли ні юридична наука (відповідне наукове фахове середовище), ні професійне середовище, ні (у певних випадках) суспільство, ні творець подібного акту, ні законотворець загалом не встановили й не передбачили такого формулювання, котре б однозначно роз'яснювало внутрішній зміст, значення, подібного терміну.

Приклад можливо знайти в усе ще діючому Законі України «Про господарські товариства». Це термін «правила процедури», який передбачено пунктом «ж» частини п'ятої статті 41 та частиною п'ятою статті 60 цього Закону, що є чинними на момент написання цього тексту. Із відповідних положень ЗУ слідує, що правила процедури можуть регламентувати спосіб прийняття рішень у такій товаристві з обмеженою відповідальністю. Формування цих правил відноситься до не виключної компетенції, загальних зборів товариства.

А ось у проекті ЗУ «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», що станом на момент написання даної роботи вже підписаний Президентом України але ще не опублікований, цієї конструкції вже не існує. Це наводить на думку, що сама така норма була створена ледве не випадково та не виявилась зрозумілою для правозастосування за понад 20 років свого існування. А тому — виявилась юридичною формою без реального внутрішнього змісту.

Перший же зазначений випадок, щодо розмежування змісту понять, стосується вже сформованої та визнаної, сталої термінології. Оскільки сама роль права полягає в регламентуванні безпосередньо суспільних відносин, то зміст правового акту має бути викладено в доступній та зрозумілій формі для тих осіб, котрих він стосується чи використовується, що, загалом, презюмується правом та наукою права. Тож, при розгляді

цього аспекту, варто враховувати не лише наявність визначеного терміну в певному акті, але й фактичне його вживання.

Для ілюстрації цієї, першої позиції можливо навести інший приклад, а саме — поняття «франшиза», що вживається й в термінологічних значеннях. Частина вісімнадцята статті 10 ЗУ «Про страхування» визначає: «Франшиза — частина збитків, що не відшкодовується страховиком згідно з договором страхування».

Проте термін франшиза ще є й об'єктом договору франчайзингу, що, попри загально визнану та уніфіковану в світі назву, в Україні, відповідно змісту Цивільного кодексу України іменується поняттям «комерційна концесія». Тож, без використання контексту, неможливо встановити про що саме йдеться мова.

А оскільки хоч обидва значення знаходяться в юридичній площині, проте термін «комерційна концесія» не укорінився не лише в суспільстві, а й в інших наукових сферах, зокрема в сфері економічної науки (котра, в обох випадках, оперує загальновизнаними значеннями терміну франшиза, додаючи й третій, що стосується виду виплат за користування правами інтелектуальної власності).

Для подолання вищезазначених ефектів можливо застосовувати наступні прийоми, про що й написано детальніше в самій конкурсній роботі: вказання визначення основної та гіпотетично незрозумілої юридичної термінології в кожному нормативному акт; використання «мертвої» мови; застосування «суцільного» іменування визначень юридичних термінів; використання «абсолютного суцільного» іменування (тобто, створення уніфікованого акту-словника, що однозначно тлумачив би термінологію); додатковий, може виступати метод безпосереднього відсилання.; дублююче шифрування терміну.

Під останнім прийомом у зазначеному ряді я маю на увазі те, що на додачу до первісного терміну та його визначення, такому призначається певний індивідуальний унікальний шифр, що вказується додатково з ним, аби не було необхідності зачувати шифри при їх використанні. Перевагою такого способу виступатиме визначеність та лаконічність, за умови наявності суцільної системи такого шифрування, що дозволить ідентифікувати який саме акт-джерело мається на увазі. Також подібний спосіб ідентифікації дозволить навіть автоматизованим системам вірно використовувати таку термінологію, вірно визначати значення «що мається на увазі», використовуючи таке початково верифіковане (підтвержене) посилання. Попередні ж прийоми мають не лише переваги,

але й цілий ряд недоліків, поверхневий аналіз яких наведено у конкурсній роботі.

Проте в спробах подолати проблематику, означену вище (щодо уникнення неоднозначності сприйняття термінології), можливо в своєму прагненні дійти до ситуації, коли відбувається присвоєння ледве не кожному поняттю, що має юридичне значення, сталого стійкого й однозначного визначення. Тож не варто забувати, з одного боку, концепцію «бритви Оккама», щодо використання принципу достатньої простоти при формулюванні та застосуванні безпосередньо понятійного апарату, а з іншого — те, що поки право послуговується мовою, йому повністю вийти за межі впливу лінгвістичних закономірностей не вдасться.

Варто відзначити, що право, з боку свого лінгвістичного виразу, має послуговуватись передусім доцільністю створення власної визначеної термінології, з урахуванням кола осіб-носіїв, котрими така термінологія використовується в своїй діяльності, бо саме вони є й «цільовою аудиторією» цих термінів, їх використання. Інакше можливо допустити певне «захаращення» правового інструментарію, що вибудує невидиму проте відчутну стіну між самим розумінням правових категорій поза межами фахівців та іншим суспільством. Тобто, практично створить мову «юристів» усередині загальносуспільної мови.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 року // Відомості Верховної Ради України від 03 грудня 1991 року —№ 49, стаття 682.

2. Закон України «Про страхування» від 07 березня 1996 року // Відомості Верховної Ради України від 30 квітня 1996 року —№ 18, стаття 78.

3. Проект Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06 лютого 2018 року // офіційна публікація відсутня.

4. Адізес І.К. Ідеальний керівник. Чому ним неможливо стати / І.К. Адізес. — Київ: Наш формат, 2017. — 288 с.

5. Талеб Н.Н. Чорний лебідь: про вплив малоймовірного / Н.Н. Талеб. — Київ: Наш формат, 2017. — 392 с.

6. Ле Бон Г. Психологія народів і мас (1895 рік) / Гюстав Ле Бон. — Москва: АСТ, 2016. — 320 с.

7. Загальна теорія права: Підручник / За загальною редакцією М.І. Козюбри — Київ: Ваїте, 2015. — 392 с.

8. Проблеми теорії держави і права. Основи: Курс лекцій — Київ: К.І.С., 2008. — 470 с.

9. Сучасна українська літературна мова: Навчальний посібник. — Київ: Алерта, 2011. — 544 с.

10. Коковін О.О. Проблематика використання термінів у юриспруденції [Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасна університетська правова освіта і наука», м. Київ, Національний авіаційний університет, 23 лютого 2018 року] Том 1. — Тернопіль: Вектор, 2018 — 394 с.

УДК 347.4(043.2)

Счастлива А.В.

*студентка факультету міжнародної торгівлі і права
Київського національного торговельно-економічного університету,
м. Київ, Україна.*

Науковий керівник: Мушенко В.В., к.ю.н., доцент

РОЗВИТОК ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНИ

Стратегічна мета стійкого розвитку України – підвищення рівня та якості життя населення на основі динамічного розвитку економіки та соціальної сфери, збереження відтворювального потенціалу природного комплексу країни. Формування моделі соціального ринкового господарства в Україні припускає відповідні трансформаційні перетворення в економіці, модернізацію національних фінансових інститутів та інші зміни, обумовлені стратегічними інтересами країни і сучасними тенденціями її розвитку в умовах глобалізації. Однак, дані умови характеризуються множинністю ризиків, властивих господарському і соціальному життю суспільства, а також ризиків економічної, політичної нестабільності і терористичних погроз.

Страхування як невід’ємна функція держави, закріплена у законодавчій формі, є необхідною умовою державного розвитку і стабільності, дозволяє не тільки мінімізувати економічні втрати, але й у